

Opiskelin lukuvuoden 2008-2009 Oxfordin yliopistossa, Reuters-instituutin Journalist Fellowship -ohjelmassa, johon osallistuu tyouransa puolivälissä olevia journalisteja eri puolilta maailmaa.

Tutkimus uskonnon käsittelystä journalismissa

Ohjelman ytimeen kuului oma tutkimus, jonka tein uskonnon käsittelystä suomalaisessa ja brittijournalismissa. Tutkimusraportti ilmestyy kielentarkastuksen jälkeen Reuters-instituutin nettisivuilla otsikolla 'To do, or not to do God: Faith in British and Finnish journalism'.

Haastattelin aiheesta 12 suomalaista ja 13 brittijournalistia. Haastateltavat olivat enimmäkseen uskontoon erikoistuneita toimittajia tai sellaisia, jotka vähintään satunnaisesti kirjoittavat uskonnosta omasta aloitteestaan. Lisäksi joukossa oli neljä päätoimittajaa kummastakin maasta.

Yritin tutkimuksellani tehdä näkyväksi konventioita, joita uskonnosta kirjoittamiseen liittyy sanomalehdissä. Saadakseni niitä esiin esittelin haastateltaville kymmenen erilaista esimerkkijuttua, jotka käsitelivät esimerkiksi poliitikon uskonnollista vakaumusta tai tavallisten ihmisten hengellisyyttä, arvostelivat kirkkoa tai uskovaisia tai kyseenalaistivat kristinuskon järjellisyden ja aseman yhteiskunnassa. Kysyin jokaisesta jutusta, voisiko tämä juttu ilmestyä haastateltavan lehdessä, tekisikö hän itse tällaisen jutun ja onko juttu tavanomainen suomalaisessa / brittijournalismissa. Jos vastaus oli ei, kysyin miksi. Nämä miksi ei –selitykset tarjosivat kiinnostavan näkymän siihen, mikä toimittajien mielestä on sopimatonta uskonnon käsittelyä.

Työtä aloittaessa en ollut lainkaan varma, että pystyn hankkimaan riittävästi aineistoa etenkin Britanniasta, mutta yllättäen suuri enemmistö haastattelupyynnön saaneista oli kiinnostunut puhumaan aiheesta. Tutkimuksen yksi tulos oli, että Britanniassa ja jossain määrin myös Suomessa arvostetuimpien, maallisimpien ja kansainvälisimpien lehtien toimittajien mielestä uskonto on tulossa selvästi tärkeämmäksi alueeksi journalismissa ja siitä pitäisi kirjoittaa enemmän ja etenkin paremmin.

Instituutti oli hankkinut jokaisen työlle henkilökohtaisen ohjaajan. Oma ohjaajani oli Oxfordin yliopiston tiedotusjohtaja Jeremy Harris, joka on Canterburyn arkkipiispan entinen tiedottaja sekä entinen BBC:n toimittaja. Hänellä oli mielenkiintoisia kokemuksia BBC:n kirjeenvaihtajana Moskovassa perestroikan aikaan.

Tapasin ohjaajani projektin aikana viidesti ja hänen apunsa oli hyödyllistä, vaikka hän ei ymmärrettävästi ehtinytkään kovin paljon vaivata päätään projektillani eikä juuri pyrkinyt vaikuttamaan työn suuntaan. Alussa hän esitti olennaisia kysymyksiä siitä mitä olin tekemässä ja pakotti näin minut kirkastamaan omia ajatuksiani. Häneen testasin ensimmäisen kerran omia haastattelukysymyksiäni, jotka siinä vaiheessa paljastuivatkin täsmentymättömiksi. Työn kirjoitettuani sain häneltä nopeasti palautteen. Se oli tiivis, kannustava ja kesittyi niihin muutamiin kohtiin, jotka raportissani oli esitetty epäselvästi tai puutteellisesti. Se oli siis tärkeä ja käyttökelpoinen apu raportin kohentamisessa.

Ohjaajani oli helposti tavattavissa, kunhan sovin tapaamisen hyvissä ajoin etukäteen. Tämä oli uuri etu verrattuna moniin stipendiaattitovereistani, jotka eivät tahtoneet saada yhteyttä kiireisiin ohjaajiinsa tai joilta palautteen saaminen kesti kohtuuttoman kauan. Ehkä hiukan varautuneesti alkanut yhteistyömme kanssa päättyi iloisissa ja lämpimissä tunnelmissa illallisella Harrisin koticollegessa New Collegessa.

Lähdin alunperin toteuttamaan tutkimusprojektia kunnianhimoisesti ja siitä muodostui itselleni vuoden keskeisin anti. Jo haastateltavien tapaaminen ja heidän ajatustensa kuuleminen sinänsä oli antoisaa. Varoituksen sana jälkeen tuleville: vaikka brittitoimittajien haastattelemine onnistui, prosessi vei paljon aikaa. Aloitin yhteydenotot helmikuussa, ja viimeiset tapaamiset toteutuivat vasta juhannuksena. Suomalaisten kanssa pystyin sopimaan kaikki haastattelut kolmen viikon sisään joulutauolle.

Stipendiaattien oma seminaari

Tutkimuksen lisäksi pakollinen osa opinto-ohjelmaa olivat kolme viikottaista seminaaria. Yksi näistä oli stipendiaattien (ohjelman omin termein Journalist Fellows) oma seminaari, jossa jokainen fellow vuorollaan piti esityksen jostain oman maansa journalistisesta ongelmasta. Oman esitykseni pidin Muhammed-pilakuvista ja niiden käsittelystä suomalaisissa sanomalehdissä.

Stipendiaattitovereiden esityksistä on jäänyt mieleen erityisesti Yemen Timesin toimituspäällikön Amel al Ariqin kertomus siitä, kuinka juttu kahdeksanvuotiaasta avioeron hakijasta alun perin julkaistiin hänen lehdessään ja mitä siitä seurasi. Kiinnostavia olivat myös tutkivan kiinalaisjournalistin Hayan Wangin esitys toimittajan työn reunaehdoista Kiinan kommunistisen puolueen vallan alla sekä eteläafrikkalaisen päätoimittajan John Cunninghamin esitys siitä, mitä lehtien on otettava huomioon syvästi pirstoutuneiden yleisöjen maassa, jossa jopa urheilulajien suosio on jakautunut roturyhmittäin.

Media ja politiikka

Nuffield-collegen vuosikymmenia jatkununeessa Media ja politiikka –seminaarisarjassa vieraina oli viikottain huipputoimittajia ja poliitikkoja, kuten kolumnisti David Aaronovitch joka pystyy ansaitsemaan elantonsa kirjoittamalla yhden kolumnin viikossa tai lordi Patten, entinen ministeri, EU-komissaari ja Hongkongin kuvernööri. Mieleenpainuvien puhujien joukossa oli kuitenkin Financial Timesin rahoitustoimituksen päällikkö Gillian Tett, joka koki kesäkuussa myös Suomessa esiintymässä IPI:n maailmankonferenssissa.

Tett on noussut Britanniassa maineeseen naisena, joka ennusti rahoitusmarkkinoiden romahduksen. Miten hän pystyi kertomaan, mitä oli tapahtumassa, kun muut eivät pystyneet? Oliko hän kenties talouselämän liemissä marinoitu rahoitusasiantuntija? Oliko hänellä yliopistotutkinto taloustieteessä? Gillian Tett on koulutukseltaan antropologi. Hän siirtyi journalismiin nuorena tohtorina tutkittuaan häätapoja Tadžikistanissa. Financial Timesissa Tett pantiin töihin taloustoimitukseen, ja hän päätyi ottaamaan selvää uudesta käsittämättömästä kulttuurista antropologin tapaan: Hän koetti oppia alan kielen ja käsittää, mitä todella tapahtuu. Hän huomasi, että jostain syystä luototus ei kiinnostanut taloustoimittajia lainkaan, vaikka hänestä se tuntui olevan talouden ytimessä. Tett ihmetteli tätä ja päätti oppia ymmärtämään miten luottomarkkinat toimivat. FT puolestaan antoi hänelle aikaa ja tilaa opiskella ja selvittää asioita, joita yleisessä toimituskulttuurissa ei ollut nähty keskeisiksi ja kiinnostaviksi.

Pankkiirit eivät kiittäneet Tettiä, kun hän varoitti että järjestelmä näyttää olevan menossa kohti romahdusta. Häntä hakuttiin mitään mistään ymmärtämättömäksi ja vastuuttomaksi luottamuksen horjuttajaksi.

Miten pelastaa sanomalehdet

Reuters-insituutin omassa avoimessa seminaarisarjassa läpituonevaksi teemaksi vuoden aikana muodostui, miten sanomalehdet voivat jäädä henkiin ja miten käy koko journalismin, kun sanomalehtien ansaintalogiikka on murentunut. Ihmiset eivät halua maksaa vanhanlaisesta sanomalehdestä, jos sama aineisto on tarjolla ilmaiseksi netissä. Netissä he eivät periaatteessa halua maksaa mistään. Mainostajat eivät enää halua mainostaa lehdissä, kun levikit laskevat. Nettimainonta taas ei yksinkertaisesti tuota, vaikka saitilla olisi miljoonia kävijöitä. Jopa Youtube tuottaa omistajalleen Googlelle tappiota.

Yksikään puhuja koko vuoden aikana ei enää uskonut, että nettilehden voi saada kannattavaksi pelkällä mainosrahalla.

Helpon rahan aikaan ei yksinkertaisesti ole paluuta. Lehtien täytyy uudistua perusteellisesti ja tarjota lukijoilleen sen arvoista sisältöä, että lukijat ovat valmiit maksamaan siitä käyvän hinnan. Tämä vaatii voimallista panostusta journalismiin. Jos lehti yrittää pelastautua vain säästämällä ja alkaa tinkiä journalismista, tuho tulee varmasti, kun lukijoille ei ole enää mitään rahan arvoista tarjottavaa, varoitti instituutin tutkija-fellow Juan Senor.

Kustantajien täytyy tyytyä paljon pienempiin voittomarginaaleihin kuin mihin ne tottuivat lihavina vuosikymmeninä, joina ilmoittajat kantoivat rahaa sisään ovista ja ikkunoista, sanoi mediatoulu professori Robert Picard. Lisäksi niukentuneet tuotot on investoitava lehden kehittämiseen, jos mieli selvitä hengissä.

Picard kehotti myös myöntämään, että ei ole olemassa yhtä yleisöä, joka olisi mahdollista tyydyttää yhdellä sanomalehdellä. On monta erilaista yleisöä ja niille täytyy jatkossa tuottaa erilaisia lehtiä, jos jotain halutaan saada myydyksi.

Netissäkin meidän täytyy oppia tarjoamaan lukijoille sellaista, mistä he haluavat maksaa. Ilmaisuuden eetos vaikuttaa järkkymättömältä, mutta se voi murtua jos tuote on houkutteleva, hinta naurettavan halpa ja maksaminen todella vaivatonta. Iphoneen on onnistuttu luomaan tällainen mikromaksujärjestelmä ja ihmiset ovat alkaneet maksaa netissä esimerkiksi musiikista. Muutaman sentin arvoisista klikkauksista voi syntyä mullistavia virtoja, jos klikkaajia on tarpeeksi monta.

Vierailuja ja soutua

Vuoteen mahtui myös erilaisia yksittäisiä tapahtumia.

Keväällä oli ilmastonmuutosta käsitelty seminaaripäivä yhdessä Oxfordin yliopiston ympäristöpolitiikan opiskelijoiden kanssa. Sitä varten tutkimme, miten eri maiden tiedotusvälineet raportoivat joulukuussa pidetystä Poznanin ilmastokokouksesta. Kukin kävi läpi kaksi lehteä omasta maastaan ja tuloksista tehtiin kooste, jonka esitin toimittajastipendiaattien puolesta seminaarissa.

Stipendiaattiryhmä järjesti myös oman miniseminaarin blogien merkityksestä journalismissa eri puolilla maailmaa. Kukin stipendiaatti valmisti seminaariin esityksen oman maansa blogikulttuurista.

Ohjelmaan kuuluivat vierailut Reutersin, BBC World Servicen ja Al-Jazeeran englanninkielisen kanavan toimituksiin. Omilla haastatteluretkilläni pääsin näkemään myös Timesin, Guardianin, Economistin ja Telegraphin toimitukset.

Saimme käyttää hyväksemme yliopiston kirjastoja ja luentotarjontaa. Itse kävin kävin muun muassa teologisen tiedekunnan luentosarjan islamista ja ajankohtaisista poliittisista kysymyksistä. Luennot käsittelivät esimerkiksi naisen asemaa ja terrorismia islamin eri suuntausten valossa.

Yliopiston ja collegen liikuntatoiminta ja -palvelut olivat avoimia myös meille. Ensimmäisen lukukauden ajan harjoittelin soutua collegemme Green Templetonin noviisijoukkueessa ja läpi vuoden osallistuin judoharjoituksiin Oxfordin yliopiston judoseurassa.

Oxfordin Journalist Fellowship -ohjelmassa parasta oli akateeminen vapaus, jota maustoivat sopivasti seminaarien tarjoamat älylliset ärsykkeet, kansainvälinen vertaisryhmä ja inspiroiva yliopistoympäristö. Lievää ahdistusta aiheutti se, ettei vastaan tulleista kiinnostavista aiheista saanut ruveta tekemään juttuja kotimaahan. Toisaalta, jos ohjelman aikana uppoutuu tavalliseen juttujen tekoon, sen tarkoitus jää helposti toteutumatta. Tavoitteena on pysähtyä pohtimaan omaa ammattia ja tuottaa jotain aivan toisenlaista kuin arkityössä. Suosittelen lämpimästi kaikille kollegoille, joilla on motivaatiota oman tutkimuksen tekemiseen ja sen itsenäiseen läpiviemiseen.